

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้จากปณตุนมลาญปาตานีเพื่อเสริมสร้าง ความมั่นคงทางสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในด้านบทบาทของวรรณกรรมท้องถิ่นในการขัดเกลาทรัพยากรมนุษย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงใน ชุมชน ใช้วิธีการศึกษาทางสังคมศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภาษาศาสตร์ ในลำดับแรกผู้วิจัยได้ค้นคว้า ข้อมูลจากหนังสือ เอกสารวิชาการ ผลงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกี่ยวกับ วรรณกรรมปณตุน ความมั่นคงทางสังคม ประวัติศาสตร์ ภาษา ประเพณีวัฒนธรรมของสังคมมลาญใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ จากนั้นจึงเป็นการเก็บข้อมูลเชิงลึกจากผู้รู้ปณตุน และผู้รู้วรรณกรรมมลาญ ใน ด้านเนื้อหาบทปณตุน ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์การใช้และคุณค่าของปณตุนมลาญปาตานี รวมทั้งรูปแบบการนำปณตุนไปใช้ในสังคม โดยผู้วิจัยได้กำหนด ขอบเขตของการวิจัยตามความ มุ่งหมายของงานวิจัยที่ตั้งไว้เป็นหลักสำคัญ ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การเก็บข้อมูลวิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) 2 กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มผู้รู้ปณตุน และกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลาญ ตามรายละเอียดดังนี้

1.1 กลุ่มผู้รู้ปณตุน พิจารณาจากผู้มีคุณสมบัติ 1) สามารถสื่อสารภาษามลาญปาตานี ได้อย่างคล่องแคล่ว 2) เคยเรียนรู้ปณตุนผ่านการสืบทอดจากบรรพบุรุษหรือผ่านการเรียนการสอนใน สถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษา 3) สามารถขบร้องบทปณตุนหรือเขียนบทปณตุนได้ไม่น้อยกว่า 20 ปณตุน การคัดเลือกผู้รู้ปณตุน เริ่มจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ต่อกลุ่มผู้รู้ ปณตุนจำนวน 5 คน ต่อมาทำการขยายกลุ่มผู้รู้ปณตุนด้วยการค้นหาแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยไม่จำกัดจำนวนจนกว่าถึงจุดอิ่มตัว หมายถึงความซ้ำของบทปณตุนในด้านเนื้อหาและ ลักษณะการประพันธ์ของตัวอย่างบทปณตุนที่เก็บได้ กลุ่มผู้รู้ปณตุนที่ผู้วิจัยได้คัดเลือกเป็นเบื้องต้น จำนวน 5 คน ดังรายชื่อและที่อยู่ ดังต่อไปนี้

- 1) นายอับดุลเลาะ วาเต็ง อายุ 65 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านท่าหน้า ตำบลท่าหน้า อำเภอปะนาเระ จังหวัดปัตตานี
- 2) นายตือระ แวเต็ง อายุ 75 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านลำลอง ตำบลนาทิว อำเภอนาทิว จังหวัดสงขลา

3) นายสะหะ แวสะมะแอ อายุ 70 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านบาโต ตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

4) นางตีเมาะ คาเร็ง อายุ 95 ปี ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านปือแนบาแด ตำบลยะรัง อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

5) นางแวลีเมาะ โต๊ะแวอาอี อายุ 70 ที่อยู่ปัจจุบัน บ้านปือแนปีแน ตำบลประจัน อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลป็นต้นจากผู้รู้ป็นต้นข้างต้น ผู้วิจัยได้รับทราบข้อมูลผู้สูงอายุป็นต้นเพิ่มเติมจำนวนหลายคนจากทั้งผู้รู้ป็นตนเอง และจากผู้อื่นที่ผู้วิจัยได้สอบถาม ผู้วิจัยได้เดินทางไปพบและสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมด้วยตนเอง จนพบผู้รู้ป็นต้นเพิ่มเติมอีกจำนวน 10 คน ซึ่งถือเป็นคน ที่ 6-15 ดังนี้

6) นายแหวหามะ สะดียามู

7) นางยาวาเฮ มุซอ

8) นางมะฮาโละ บินสาแม

9) นางนิโล ตือราเซะ

10) นางนาปีเสาะ แวเตะ

11) นายวันฮูเซ็น แลกามา

12) นางซาปีเยะ บากา

13) นางตีเมาะ กาโอะ

14) นางมารีแย กาซอ

15) นางปาตีเมาะ กาโฮง

1.2 กลุ่มผู้รู้วรรณกรรมลายู ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 6 คน โดยพิจารณาจากคุณสมบัติ 1) เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านวรรณกรรมลายู สามารถอธิบายลักษณะและความหมายของวรรณกรรมลายูประเภทต่างๆ ได้อย่างชัดเจน 2) เป็นผู้เคยทำการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมลายูหรือมีผลงานด้านวรรณกรรมลายูเป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วย

1) ดร. ฮามีดิน สะนอ

2) ดร. อับดุลรอแม หะยีหะซา

3) นายสาหะอับดุลเลาะห์ อัลญุฟรี

4) นายอับดุลเลาะ ตาเห

5) นายอับดุลฮาเล็ม คาเร็ง

6) นายฮูเซ็น เบ็ญญุโษะ

2. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นเครื่องมือเชิงคุณภาพทั้งหมด ประกอบด้วย 1) แบบบันทึกประวัติผู้รู้ป็นต้น 2) แบบบันทึกประวัติผู้รู้วรรณกรรมหลาย 3) แบบบันทึกบทป็นต้น 4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และ 5) แบบแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ดังจะอธิบายรายละเอียดของลักษณะและการได้มาของเครื่องมือแต่ละประเภท ดังนี้

2.1 ลักษณะของเครื่องมือการวิจัย

การออกแบบเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นในรายละเอียดของสังคมแวดล้อมของผู้ให้ข้อมูล สังคมแวดล้อมของวรรณกรรม และสังคมแวดล้อมของผู้อ่าน ตามแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคมของ Wallek และ Rene (1968) และของ Ian Watt (1963) โดยได้กำหนดรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละประเภท ดังนี้

2.1.1 แบบบันทึกประวัติผู้รู้ป็นต้น ใช้กับกลุ่มผู้รู้ป็นต้นที่ผู้วิจัยได้ไปเก็บข้อมูลบทป็นต้นประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- 1) ชื่อ นามสกุล ชื่อเรียกในหมู่บ้าน เพศ
- 2) วัน เดือน ปีเกิด อายุ
- 3) ภูมิลำเนาเดิม ภูมิลำเนาปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
- 4) ประวัติการศึกษา
- 5) ประวัติการประกอบอาชีพ
- 6) ประวัติการดำรงตำแหน่ง
- 7) ประวัติการเรียนรู้ป็นต้น
- 8) จำนวนบทป็นต้นที่ถ่ายทอด
- 9) ลักษณะการประพันธ์ของบทป็นต้นที่ถ่ายทอด
- 10) ประเภทเนื้อหาของบทป็นต้นที่ถ่ายทอด

2.1.2 แบบบันทึกประวัติผู้รู้ด้านวรรณกรรมหลาย ใช้กับกลุ่มผู้ที่มีความรอบรู้ด้านวรรณกรรมหลาย มีผลงานหรือกิจกรรมเกี่ยวข้องกับวรรณกรรมหลาย เป็นที่ประจักษ์ ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

- 1) ชื่อ นามสกุล เพศ
- 2) วัน เดือน ปีเกิด อายุ

- 3) ภูมิลาเนาเดิม ภูมิลาเนาปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
- 4) ประวัติการศึกษา
- 5) ประวัติการประกอบอาชีพ
- 6) ประวัติการดำรงตำแหน่ง
- 7) ประวัติการเรียนรู้วรรณกรรมหลาย
- 8) ผลงานหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมหลาย

2.1.3 แบบบันทึกบทป็นต้น ใช้ในการบันทึกบทป็นต้นที่เก็บได้จากการลงพื้นที่พบผู้รู้ป็นต้น ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ดังนี้

- 1) เนื้อหาป็นต้น
- 2) แปลความหมาย
- 3) อธิบายขยายความ
- 4) โอกาสการนำไปใช้
- 5) ชื่อผู้ให้ข้อมูล
- 6) บันทึกบรรยากาศแวดล้อมขณะให้ข้อมูล

2.1.4 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) ใช้กับกลุ่มผู้รู้ป็นต้น และกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมหลาย แบบสัมภาษณ์แยกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เพื่อบันทึกประวัติส่วนตัวและประสบการณ์เกี่ยวกับป็นต้น ประกอบด้วยรายละเอียด

- 1) ชื่อ นามสกุล เพศ
- 2) วัน เดือน ปีเกิด อายุ
- 3) ภูมิลาเนาเดิม ภูมิลาเนาปัจจุบัน หมายเลขโทรศัพท์ติดต่อ
- 4) ประวัติการศึกษา
- 5) ประวัติการประกอบอาชีพ
- 6) ประวัติการดำรงตำแหน่ง
- 7) บทบาทหรือประสบการณ์ในสังคม
- 8) ประวัติการเรียนรู้ป็นต้น

ส่วนที่ 2 เพื่อสอบถามความคิดเห็นในประเด็นสถานการณ์การใช้ปิ่นตุน คุณค่าของปิ่นตุน ประโยชน์ของปิ่นตุน และแนวทางการนำปิ่นตุนไปใช้ในสังคมปัจจุบัน โดยในประเด็นคุณค่าของปิ่นตุนนั้นจะยึดหลักการวิเคราะห์คุณค่าทางวรรณกรรมของ ประพนธ์ เรืองณรงค์ (2545) ดังนี้

- 1) คุณค่าด้านวรรณศิลป์
- 2) คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ
- 3) คุณค่าด้านสังคม
- 4) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

2.1.5 แบบแนวคำถามการสนทนากลุ่ม (Focused Group) ใช้กับกลุ่มที่เข้าร่วมเวทีสนทนากลุ่ม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้รู้ปิ่นตุน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมาอยู่ 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 คน โดยกำหนดเป็นแนวคำถามอย่างกว้างไว้ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การพิจารณาบทปิ่นตุนที่รวบรวมได้
- 2) พิจารณาผลการแบ่งประเภทเนื้อหาและฉันทลักษณ์
- 3) รูปแบบการนำปิ่นตุนไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงในสังคม

2.2 การตรวจสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีขั้นตอนการดำเนินงานตามลำดับ ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสาร และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

2.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ตามกรอบที่กำหนด

2.2.3 ให้อาจารย์ที่ปรึกษาผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบให้คำแนะนำ

2.2.4 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความเหมาะสมของถ้อยคำ

2.2.5 ผู้วิจัยนำเครื่องมือมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2.2.6 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

3. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกเป็นการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำกรวิจัย ขั้นที่สองเป็นการเก็บข้อมูลบทป็นตนจากผู้รู้ป็นตน โดยใช้วิธีการบันทึกเสียงจากการบอกบทป็นตนโดยผู้รู้ป็นตนแล้วมาถอดเสียงในภายหลัง บทป็นตนบางส่วนอาจได้จากการเขียนบันทึก หรือรวมเล่มของ ผู้รู้ป็นตนแล้ว ขั้นที่สามเป็นการเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้รู้ป็นตนและผู้รู้วรรณกรรมหลาย ในประเด็นสถานการณ์การใช้ ป็นตน คุณค่าของป็นตน การใช้บทป็นตนในชีวิตประจำวัน และแนวทางการใช้ป็นตนเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม และขั้นที่สี่เป็นการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบข้อมูลจากสี่ขั้นตอนดังกล่าวสามารถนำเสนอเป็นรายละเอียดจำแนกตามหัวข้อดังต่อไปนี้

3.1 การสำรวจเอกสาร

เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ในการศึกษาข้อมูลทางเอกสารจะกระทำก่อนที่จะเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนาม และในขณะระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลที่ทำการศึกษาได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับวรรณกรรมท้องถิ่น วรรณกรรมป็นตน แนวคิดหรือเกี่ยวกับวรรณกรรมกับสังคม งานวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ และแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.2 การเก็บข้อมูลบทป็นตน

เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อบันทึกเสียงการขับร้องบทป็นตน สอบถามรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับบทป็นตน รวมทั้งข้อมูลและประวัติส่วนตัวของผู้ขับป็นตน การลงพื้นที่พบผู้รู้ของผู้วิจัยได้ยึดแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คือ แหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยค้นหาด้วยตนเองตั้งแต่แรก แหล่งข้อมูลที่ได้รับจากกลุ่มผู้สอนภาษามลายูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม แหล่งข้อมูลที่ได้จากการแนะนำหรือการบอกต่อของผู้รู้ป็นตน นอกจากนี้ยังมีแหล่งข้อมูลที่ได้โดยบังเอิญอีกด้วย การเก็บข้อมูลบทป็นตนจากผู้รู้ป็นตน มีลำดับขั้นตอนดังนี้

- 1) สอบถามแหล่งข้อมูลผู้รู้ป็นตน
- 2) ลงพื้นที่พบผู้รู้เพื่อแนะนำผู้วิจัยและชี้แจงงานวิจัย
- 3) เก็บข้อมูลประวัติส่วนตัวของผู้รู้ป็นตน และบันทึกบทป็นตนด้วยเครื่องบันทึกเสียง
- 4) ถอดเสียงบทป็นตนเป็นตัวเขียนภาษามลายูอักษรโรมัน (อักษรโรมัน)
- 5) แปลความหมายบทป็นตนเป็นภาษาไทยและอธิบายขยายความบทป็นตนเป็นภาษาไทย

ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยต้องลงพื้นที่พบผู้รู้ป็นต้นถึงสามารถด้วยกัน การลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทป็นต้นในรอบแรก ผู้วิจัยเลือกลงพื้นที่ตามแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ค้นพบด้วยตนเองก่อน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ใกล้ๆ และผู้วิจัยรู้จักกับผู้รู้มาก่อนแล้วเป็นส่วนตัว กรณีนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ประสานงานด้วยตนเองทำให้การลงพื้นที่ในช่วงนี้มีความราบรื่น รวดเร็ว และได้ข้อมูลที่ชัดเจน ในเดือนแรกนี้ผู้วิจัยได้เดินทางลงพื้นที่ 6 ครั้ง พบผู้รู้ป็นต้นจำนวน 5 คน และได้บทป็นต้น 240 ป็นต้น

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทป็นต้นในรอบที่สอง เป็นการลงพื้นที่ไปพบผู้รู้ที่ได้รับการแนะนำต่อจากผู้รู้ป็นต้นในรอบแรก เนื่องจากเป็นกลุ่มผู้รู้ป็นต้นที่ผู้วิจัยยังไม่คุ้นเคย จึงใช้วิธีหาผู้ประสานในแต่ละท้องถิ่นที่ผู้รู้อาศัยอยู่ อาจเป็นญาติของผู้รู้ป็นต้นเอง หรือบางส่วนเป็นผู้นำในชุมชนเพื่อสร้างความไว้วางใจต่อผู้รู้ป็นต้น ซึ่งจะมีผลต่อการบอกเล่าป็นต้นโดยตรง การลงพื้นที่ในช่วงนี้จึงค่อนข้างใช้เวลามาก เพราะต้องติดต่อผู้ประสานงานก่อนในเบื้องต้นในฐานะผู้นำทาง การลงไปพบผู้รู้เองก็ต้องใช้เวลา 2-3 ครั้งต่อคน ครั้งแรกเพียงทำความรู้จักและชี้แจงวัตถุประสงค์ ครั้งที่สองและสามจึงสามารถทำการบันทึกข้อมูลได้ การลงพื้นที่ที่มากขึ้น ยิ่งสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจระหว่างผู้รู้ป็นต้นกับผู้วิจัย ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการให้ข้อมูล การลงพื้นที่ในรอบที่สองนี้ สามารถรวบรวมบทป็นต้นได้ 307 ป็นต้น รวมบทป็นต้นที่เก็บได้จากการลงพื้นที่ทั้งสองครั้งจำนวน 547 ป็นต้น

การลงพื้นที่เก็บข้อมูลบทป็นต้นในรอบที่สาม เป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่มีตกบกพร่อง กำกวม ไม่ชัดเจน หลังจากทำการถอดเทปบันทึกเสียงแล้ว ตลอดจนการขอให้ผู้รู้ป็นต้นอธิบายความหมายคำศัพท์ยาก ข้อคิด และความรู้ต่างๆ ที่แฝงอยู่ในป็นต้นแต่ละบท

3.3 การถอดเทปและจัดบันทึกบทป็นต้น

ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวเขียนรูมี (อักษรโรมัน) ในการแปลงเทปเสียงเป็นลายลักษณ์ ยึดหลักการสะกดตามภาษามลายูมาเลเซีย เพราะเป็นตัวเขียนที่ใช้ตัวอักษรภาษาอังกฤษ โดยไม่มีการเพิ่มสัญลักษณ์ใดๆ มีเพียงการออกเสียงในบางพยัญชนะเท่านั้นที่แตกต่างกัน จึงเป็นเรื่องไม่ยากนักที่ผู้รู้พื้นฐานภาษาอังกฤษอยู่แล้วจะอ่านออกเสียงตัวเขียนรูมี แม้ว่าไม่ใช่ชาวมาลายูก็ตาม ตัวเขียนรูมียังสามารถเชื่อมโยงสู่โลกภายนอก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษามลายูได้กว้างขวางกว่าตัวเขียนยาวิ (อักษรอาหรับ) แต่การใช้ตัวเขียนรูมีในการจัดบันทึกวรรณกรรมท้องถิ่นนั้นมีข้อจำกัดตรงที่ไม่สามารถเขียนบันทึกได้ตรงกับการออกเสียงในภาษาถิ่น ข้อจำกัดนี้จะเกิดขึ้นกับการใช้ตัวเขียนยาวิด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยจึงได้อธิบายเชิงอรรถไว้กับคำศัพท์ที่มีการสะกดหรือความหมายแตกต่างไปจากภาษามลายูกลาง เพราะในการจัดบันทึกบทป็นต้น ผู้วิจัยจะไม่เปลี่ยนแปลงคำศัพท์ที่ได้ฟังจากผู้รู้โดยเด็ดขาด แม้เป็นคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะในพื้นที่ก็ตาม เพราะถือว่าเป็นลักษณะสำคัญที่บ่งชี้ถึงความเป็นท้องถิ่น

ปัญหาการบันทึกเป็นตัวเขียนไม่เหมือนกับการออกเสียงในภาษาถิ่น สามารถแก้ไขได้หากนำระบบเขียนภาษามลายูไปตามตัวอักษรไทยมาใช้ ซึ่งปัจจุบันได้รับการพัฒนาจนสามารถเขียนตามหน่วยเสียงในภาษามลายูได้ตามที่ได้ครบสมบูรณ์ และได้รับการรับรองจากราชบัณฑิตยสถานเป็นที่เรียบร้อย แต่มีข้อจำกัดในการเชื่อมสูลอกภายนอก และยังถือเป็นระบบเขียนที่ค่อนข้างใหม่ สร้างความไม่คุ้นเคยกับผู้อ่านมากกว่าตัวเขียนรูมีและยาวิ ผู้วิจัยจึงคัดเลือกตัวเขียนรูมีในการเขียนบท ปันตุนในงานวิจัยนี้ และอีกประการหนึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อค้นหาองค์ความรู้บทปันตุนมากกว่าการศึกษาบทปันตุนเชิงภาษาศาสตร์ จึงไม่ได้ศึกษาด้านภาษาศาสตร์อย่างลุ่มลึกมากนัก

บทปันตุนบางส่วนผู้วิจัยได้เขียนบันทึกเป็นลายลักษณ์เรียบร้อยแล้วระหว่างการลงพื้นที่พบผู้รู้ปันตุน ส่วนใหญ่เป็นบทสั้นๆ และบางส่วนผู้รู้ได้เขียนรวบรวมไว้แล้ว ซึ่งส่วนมากจะเขียนบันทึกด้วยภาษามลายูอักษรยาวิ ผู้วิจัยสามารถนำไปแปลงเป็นตัวเขียนรูมีได้เลย แต่บทปันตุนส่วนมากแล้วผู้วิจัยได้บันทึกเสียงไว้อย่างเดียว แล้วทยอยถอดเทปบันทึก ทีละบทในภายหลัง ปัญหาที่คณะผู้วิจัยประสบระหว่างถอดเทปบทปันตุน คือ ความไม่ชัดเจนของเสียงบันทึกอันเกิดจากการออกเสียงที่ไม่ชัดเจนของผู้รู้ปันตุนเอง บางครั้งมีเสียงรบกวนจากสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น เสียงนกหรือเครื่องยนต์ ทำให้ผู้วิจัยต้องเดินทางไปพบผู้รู้ปันตุนคนเดิมอีกครั้งเพื่อตรวจสอบข้อมูล ผลพลอยได้ก็คือ เกือบทุกครั้งผู้วิจัยเดินทางกลับไปพบผู้รู้ มักได้รับบทปันตุนใหม่ๆ เพิ่มขึ้น จากการจดจำเพิ่มในภายหลังของผู้รู้ปันตุน บางครั้งการชวนผู้รู้คุยถึงเรื่องต่างๆ ในอดีต สามารถช่วยสะกิดให้ผู้รู้จดจำบทปันตุนขึ้นได้

3.4 การแปลและถอดความบทปันตุน

ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการแปลความหมายของบทปันตุนไว้ 3 ขั้นตอน คือ การแปลความหมายคำต่อคำ การแปลความหมายโดยรวม และการอธิบายเนื้อหาเพิ่มเติม ผู้วิจัยจำเป็นต้องใช้พจนานุกรมหลายๆ เล่มประกอบการแปล เพื่อให้ได้ความหมายที่ใกล้เคียงที่สุด ส่วนคำศัพท์ที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมใดๆ ซึ่งมักเป็นคำศัพท์เก่า หรือคำศัพท์ที่ใช้เฉพาะท้องถิ่น ผู้วิจัยได้สอบถามผู้รู้ปันตุนโดยตรง แต่ก็มีคำศัพท์จำนวนไม่น้อยที่ผู้รู้เองก็ไม่สามารถอธิบายความหมายได้ เพราะเป็นการจดจำผ่านการสืบทอดในลักษณะมุขปาฐะ จึงต้องสอบถามผู้รู้ทั่วไปและให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามลายูเป็นผู้ตรวจสอบแก้ไขเป็นขั้นตอนสุดท้าย บางคำผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเกิดจากการเพี้ยนคำ เพราะบทปันตุนที่สืบทอดจากปากต่อปากโดยไม่มีการบันทึกใดๆ มีโอกาสเพี้ยนสูง การพบบทปันตุนบทเดียวกันจากผู้รู้ปันตุนและสถานที่ที่แตกต่างกันสามารถนำมาเปรียบเทียบหาคำตรงที่เกิดจากการเพี้ยนได้ และบทปันตุนซ้ำๆ ที่พบในพื้นที่ต่างๆ สามารถยืนยันถึงความเป็นบทปันตุน

ดั้งเดิม (Pantun Lama) หรือเรียกว่า ปันตุนมรดกตกทอด (Pantun Warisan) ไม่สามารถระบุได้ว่า เป็นงานประพันธ์ของใคร แต่เป็นของสังคมปาดานีโดยรวม

3.5. การคัดกรองบทปันตุน

การคัดกรองบทปันตุน ผู้วิจัยเน้นคัดเลือกบทปันตุนที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- 1) มีลักษณะการประพันธ์ถูกต้องตามฉันทลักษณ์ปันตุน
- 2) มีเนื้อหาให้การอบรมขัดเกลาสังคมเป็นหลัก หรือมีคุณค่าด้านอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้เพื่อการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา

3) เป็นบทปันตุนที่ตรงกับการนิยามความเป็นปันตุนมลายูปาดานี นั่นคือ เป็นบทกลอนภาษามลายูที่เป็นวรรค มีการสัมผัสระหว่างวรรค มีส่วนพรรณนา และส่วนความหมาย ที่ค้นพบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในรูปมุขปาฐะและลายลักษณ์ ทั้งในรูปภาษามลายูปาดานี หรือภาษามลายูกกลาง ไม่ซ้ำกับบทปันตุนที่ปรากฏในภูมิภาคอื่น ถ้าซ้ำต้องสามารถระบุความเป็นมา หรือข้อบ่งชี้ว่ากำเนิด ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างชัดเจน

และผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เพื่อพิจารณาตัดบทปันตุนออกด้วยเหตุผลดังนี้

- 1) บทปันตุนที่ซ้ำกันในพื้นที่เดียวกัน
- 2) บทปันตุนที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป สามารถพบเจอได้ในเอกสารต่างๆ
- 3) บทปันตุนที่ไม่ครบถ้วนตามลักษณะของปันตุน แต่จะอนุโลมในกรณี การไม่สัมผัสเสียงตามการเขียนและออกเสียงในภาษามลายูกกลาง แต่จะสัมผัสเสียงเมื่อออกเสียงตามภาษามลายูปาดานี
- 4) บทปันตุนที่พิสูจน์ได้ชัดเจนถึงที่มาจากนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสังเกตจากการใช้คำและโครงสร้างทางภาษา

3.6 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เป็นการเก็บข้อมูลกับผู้รู้ปันตุนและผู้รู้วรรณกรรมมลายูด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview) ในประเด็นสถานการณ์การใช้ปันตุน คุณค่าของปันตุน การใช้บทปันตุนในชีวิตประจำวัน และรูปแบบการใช้ปันตุนเพื่อการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม

3.7 การสนทนากลุ่ม (Group Discussed)

เป็นการจัดเวทีสนทนากลุ่มที่สมาชิกประกอบด้วย ผู้รู้ปันตุนจำนวน 2 คน คัดเลือกจากกลุ่มผู้รู้ปันตุน ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรมมลายู จำนวน 2 คน คัดเลือกจากกลุ่มผู้รู้วรรณกรรมมลายู และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 1 คน เพื่อพิจารณาบทปันตุนที่

รวมรวมได้และผ่านการคัดกรองโดยผู้วิจัยแล้ว และพิจารณารูปแบบการนำป็นต้นไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมที่ผู้วิจัยนำเสนอ

3.8 การตรวจสอบการเขียนและการแปลบทป็นต้น

ขั้นตอนการตรวจสอบการเขียนบทป็นต้นด้วยตัวเขียนรุมมีและการแปลบทป็นต้นเป็นภาษาไทย ผู้วิจัยได้ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามลายูจำนวน 2 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบประกอบด้วย

1) นายแวมายี ปารามัล อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2) ดร.อามีเนาะ เจะแหว อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษามลายู มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการจำแนก ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ ออกเป็นหมวดหมู่ โดยยึดหลักเกณฑ์ตามความมุ่งหมายของการวิจัยเป็นหลัก

4.2 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) ทั้งแหล่งที่มาของข้อมูล ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่ และการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการ โดยพิจารณาข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ ว่าได้ข้อมูลที่สอดคล้องกันหรือไม่

4.3 ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตามวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อธิบายข้อมูลจากการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่ตั้งไว้ในเบื้องต้น โดยแบ่งรายละเอียดออกเป็นหัวข้อย่อยตามลักษณะการประพันธ์และลักษณะเนื้อหาของวรรณกรรมป็นต้นมลายูปัตตานี แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ด้วยแนวคิดการศึกษาวรรณกรรมเชิงสังคม (Sociology of Literature) และแนวคิดคติชน (Folklore) ให้ปรากฏผลเป็นองค์รวมอีกครั้ง

5. การสังเคราะห์ข้อมูล

การสังเคราะห์ข้อมูลเป็นการรวบรวมผลการวิเคราะห์บทป็นต้นในด้านเนื้อหา ลักษณะการประพันธ์ และคุณค่าในด้านต่างๆ มาจัดเป็นองค์ความรู้ตามกรอบทฤษฎี Teori Pengkaedahan Melayu (หลักการนิยามความเป็นมลายู) ของ Hashim Awang (1993) เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการหารูปแบบการนำป็นต้นไปใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคม ผู้วิจัยเลือกใช้ทฤษฎีนี้เพราะเห็นว่าเป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับวรรณกรรมมลายูโดยเฉพาะ โดยได้เน้นหลักสำคัญ 2 ประการ ประการแรก คือหลักการด้านธรรมชาติ ประกอบด้วย ด้านการนำไปใช้ ด้านศีลธรรม และด้านการทำนายสัญลักษณ์ หลักการที่สอง คือ หลักการด้านศาสนา ประกอบด้วย ด้านการเชิญชวน ด้านสังคม และด้านศิลปะ ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดอัตลักษณ์พื้นฐานของความเป็นมลายู นั่นคือ ภาษามลายู วัฒนธรรมมลายู และศาสนาอิสลาม

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้วิจัยมีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่วิจัย มีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับป็นต้นอยู่บ้าง จึงเสมือนตนเองเป็นเครื่องมือหนึ่งในการช่วยให้สามารถทำความเข้าใจข้อมูลประกอบการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ดีขึ้น ซึ่งหากไม่ใช่ผู้เคยสัมผัสประสบการณ์ตรงดังกล่าวแล้ว อาจเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งในการทำความเข้าใจต่อข้อมูลที่เก็บได้ไม่มากนักน้อย

6. การนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

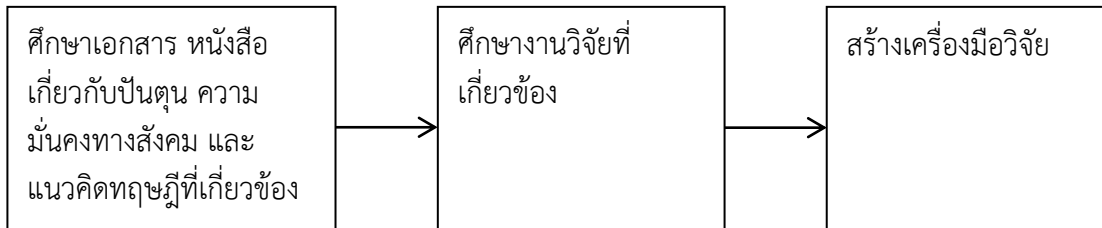
นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) จำแนกประเด็นเนื้อหาตามความมุ่งหมายของการวิจัย

ตารางที่ 2 สรุปกรอบการดำเนินการวิจัย

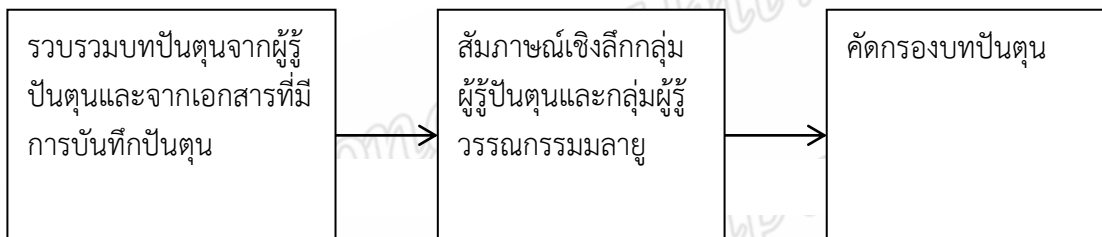
วัตถุประสงค์	การจัดกระทำข้อมูล	เครื่องมือ	ผู้เกี่ยวข้อง
1. เพื่อศึกษา สถานการณ์การใช้ และคุณค่าของ ปิ่นตุ้มมลายู ปัตตานีในพื้นที่ จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-	- ผู้วิจัย
	- ศึกษาวิเคราะห์บทปิ่นตุ้ม	-	- ผู้วิจัย
	- สัมภาษณ์เชิงลึก	- แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก	- ผู้วิจัย - ผู้รู้ปิ่นตุ้ม - ผู้รู้วรรณกรรมมลายู
2. เพื่อสังเคราะห์ องค์ความรู้ใน ปิ่นตุ้มมลายู ปัตตานีในการ เสริมสร้างความ มั่นคงทางสังคมใน จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- ศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-	- ผู้วิจัย
	- เก็บรวบรวมบทปิ่นตุ้มจาก ผู้รู้ปิ่นตุ้มและจากเอกสารที่ มีการบันทึกไว้	- เครื่องบันทึกเสียง - แบบบันทึกบทปิ่นตุ้ม	- ผู้วิจัย - ผู้รู้ปิ่นตุ้ม
	- คัดกรองบทปิ่นตุ้ม	-	- ผู้วิจัย
	- วิเคราะห์บทปิ่นตุ้ม	- แบบวิเคราะห์ปิ่นตุ้ม	- ผู้วิจัย
	- สังเคราะห์เนื้อหาปิ่นตุ้ม	- แบบสังเคราะห์ ปิ่นตุ้ม	- ผู้วิจัย
3. เพื่อเสนอ รูปแบบการนำ ปิ่นตุ้มมลายู ปัตตานีในการ เสริมสร้างความ มั่นคงทางสังคมใน จังหวัดชายแดน ภาคใต้	- จัดเวทีสนทนากลุ่ม	- แบบแนวคำถาม สนทนากลุ่ม	- ผู้วิจัย - ผู้รู้ปิ่นตุ้ม - ผู้เชี่ยวชาญด้าน วรรณกรรมมลายู - ผู้เชี่ยวชาญด้าน หลักสูตรและการสอน
	- สรุปผลการวิจัย	- รายงานผลการวิจัย	- ผู้วิจัย
	- นำเสนอผลการวิจัย	- เวทีนำเสนองานวิจัย - บทความงานวิจัย	- ผู้วิจัย

ภาพประกอบ 3 สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การสังเคราะห์ข้อมูล

